

<http://hallofpeople.com/gr.php?user=Ρίλκε>

ΡΑΪΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ράινερ Μαρία Ρίλκε,
Η Σοφία του Ρίλκε,
εκδ. Πατάκη.

Για τον έρωτα: Να πάρουν τον έρωτα τα σοβαρά, να τον αντέξουν, και να τον μάθουν, όπως μαθαίνουμε ένα επάγγελμα - αυτό πρέπει να κάνουν οι νέοι. Οι άνθρωποι έχουν παρεξηγήσει, όπως τόσα άλλα πράγματα, τη θέση του έρωτα στη ζωή. Έκαναν τον έρωτα παιχνίδι και διασκέδαση, πιστεύοντας ότι τα παιχνίδια και οι διασκεδάσεις προσφέρουν μεγαλύτερη ευχαρίστηση από τη δουλειά. Τίποτε όμως δεν μας δίνει μεγαλύτερη χαρά και ευτυχία από τη δουλειά. Και ο έρωτας, ακριβώς επειδή είναι η πιο ακραία μορφή χαράς και ευτυχίας, δεν μπορεί παρά να αποτελεί δουλειά. Όποιος αγαπά λοιπόν πρέπει να προσπαθεί να φέρεται σαν να 'χει να φέρει εις πέρας ένα πολύ σπουδαίο καθήκον: πρέπει να περνά πολλή ώρα μοναχός, να εμβαθύνει στον εαυτό του, να συγκεντρώνεται και να συγκρατείται - πρέπει να δουλεύει: πρέπει να γίνει κάποιος!

Για τη μοναξιά: Οι πιο μοναχικοί είναι αυτοί που συμβάλλουν περισσότερο σε ό,τι κοινό ανάμεσα στους ανθρώπους. Έλεγα προηγουμένως πως απ' την πλατιά μελωδία της ζωής κάποιοι ακούνε περισσότερα, κάποιοι λιγότερα, αναλόγως τους αντιστοιχεί και μια μικρή ή ελάχιστη υποχρέωση στο πλαίσιο της μεγάλης αυτής ορχήστρας. Εκείνος που θα άκουγε όλη τη μελωδία θα ήταν ο πιο μοναχικός και ταυτοχρόνως ο πιο κοινός απ' όλους. Διότι θα άκουγε αυτό που δεν ακούει κανείς, κι αυτό θα συνέβαινε απλώς και μόνον επειδή συλλαμβάνει στην εντέλειά του ό,τι οι υπόλοιποι αφουγκράζονται σαν κάτι σκοτεινό και αποσπασματικό.

Δεν έχω τίποτε να προσθέσω πέρα από τούτο δω, που ισχύει σε κάθε περίπτωση: ίσως τη συμβουλή να παίρνετε τη μοναξιά στα σοβαρά και, όποτε έρχεται, να την αντιλαμβάνεστε ως κάτι καλό.

Η αδυναμία των άλλων να την απαλύνουν δεν οφείλεται στο ότι είναι αμέτοχοι και κλειστοί αλλά, πολύ περισσότερο στο ότι: είμαστε πράγματι απέραντα μόνοι όλοι μας, και με εξαίρεση κάποιες πολύ σπάνιες εξαιρέσεις, απλησίαστοι. Πρέπει να μάθουμε να ζούμε με αυτό.

Για την αγάπη: Η εμπειρία με δίδαξε ότι δεν υπάρχει τίποτε πιο δύσκολο απ' το ν' αγαπάς κάποιον. Μιλάμε για δουλειά, για μεροκάματο, αληθινό μεροκάματο, κι ένας Θεός μόνο ξέρει ότι δεν υπάρχει άλλη λέξη να το περιγράψει. Δεν υπάρχει ωστόσο τίποτε πιο επιπόλαιο απ' τις προθέσεις. Εξαντλούμαστε εκφράζοντας και ξαναεκφράζοντάς τες και δεν απομένει τίποτε για την εφαρμογή τους.

Για τη φιλία: Το να έχει κανείς έναν κοντινό του άνθρωπο, που να συνδυάζει αντίθετες απόψεις με μια βαθιά, σταθερή φιλία, μπορεί να ευνοήσει θαυμαστά την εξέλιξή του. Διότι όσο είμαστε (όπως συμβαίνει τις περισσότερες φορές απέναντι στους γονείς και σε άλλους, μεγαλύτερους στην ηλικία ανθρώπους) υποχρεωμένοι να θεωρούμε το Άλλο οπωσδήποτε λάθος, κακό, εχθρικό αντί απλώς «Άλλο», δεν καταφέρνουμε να αποκτήσουμε μια χαλαρή και δίκαιη σχέση με τον κόσμο, όπου βεβαίως πρέπει να υπάρχει χώρος για το καθετί, για τη θέση και την αντίθεση, για εμένα και γι' αυτόν που είναι εντελώς διαφορετικός από μένα. Μόνο δε υπό την προϋπόθεση και την αποδοχή ενός τέτοιου κόσμου, που θα συμπεριλαμβάνει τους πάντες και τα πάντα, μπορεί κανείς να διαμορφώσει και τον δικό του εσωτερικό κόσμο, με τις εσωτερικές αντιθέσεις και αντιφάσεις του, ανοιχτό και ευρύχωρο και ευάερο.

Για την ασθένεια: Δεν φοβάμαι την αρρώστια γιατί δεν θέλω να γαντζωθώ πάνω της, θέλω μόνο να την περάσω, να την αντέξω. Μου φαίνεται πως δεν πρόκειται παρά για μια θλιβερή ανάγκη της φύσης να βρει μίαν άκρη μέσ' από όλες αυτές τις περιπλοκές, για να επιστρέψει τελικά στην ακεραιότητα και στην υγεία: για να τα καταφέρει. Πιστεύω πως τίποτε δεν είναι πιο ευάλωτο από την αρρώστια, αρκεί να μην την παρεξηγούμε και να μην την καλομαθαίνουμε κοντά μας.

Για την απώλεια και τον θάνατο: «Αδιαμφισβήτητα υπάρχει ο θάνατος μέσ' στη ζωή και με εκπλήσσει που όλοι κάνουν πως το αγνοούν: ο θάνατος υπάρχει, τη δε αμείλικτη παρουσία του τη νιώθουμε κάθε φορά που επιβιώνουμε από μια μεταβολή, αφού πρέπει να μάθουμε να πεθαίνουμε αργά. Πρέπει να μάθουμε πώς να πεθαίνουμε: εδώ έγκειται η ζωή ολόκληρη. Να προετοιμάσουμε εκ του μακρόθεν το αριστούργημα ενός περήφανου και ανώδυνου θανάτου, ενός θανάτου όπου τίποτε δεν θα έχει αφεθεί στην τύχη, ενός θανάτου καλοδουλεμένου, ευτυχισμένου, ενθουσιώδους, που μόνο οι άγιοι ήξεραν πώς να τον επιτύχουν, ενός θανάτου που ωρίμαζε για πολύ καιρό και τώρα σβήνει ο ίδιος το φρικτό όνομά του, αφού δεν αποτελεί παρά μια χειρονομία αποκατάστασης των αναγνωρισμένων και διασωθέντων νόμων μιας ζωής, βαθιά ολοκληρωμένης μέσα στο σύμπαν της ανωνυμίας.

Για την τέχνη: Ένα έργο τέχνης είναι εξισορρόπηση, ισορροπία, καθυσύχαση. Δεν μπορεί να τα βλέπει όλα μαύρα ούτε ρόδινα, διότι ουσία του είναι η δικαιοσύνη. Η τέχνη παρουσιάζεται ως άποψη ζωής, όπου περίπου η θρησκεία, η επιστήμη και ο σοσιαλισμός. Το μόνο που τη διακρίνει από τις άλλες βιοτικές αντιλήψεις είναι ότι δεν είναι γέννημα του καιρού της και εμφανίζεται, κατά κάποιον τρόπο, ως η κοσμοθεωρία του ύστατου στόχου.

Για τη νιότη: Ποτέ να μη φτάνεις ως την έβδομη μέρα. Ποτέ να μη θεωρείς πως όλα είναι εντάξει. Η νιότη είναι το ανικανοποίητο. Ο Θεός πρέπει να ήταν ήδη πολύ γέρος όταν ξεκίνησε να δημιουργεί. Ειδάλλως δεν θα είχε σταματήσει το βράδυ της έκτης μέρας.

από το «ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΩΡΩΝ»
μετάφραση Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
περιοδικό ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ, τ. 807, 15/2/1961

Όταν πεθάνω, Θε μου, τι θα κάνεις;
Εγώ 'μαι το κανάτι σου (κι αν σπάσω;)
Εγώ 'μαι το πιοτό σου (κι αν χαλάσω;)
Κι είμαι το φόρεμά σου κι η δουλειά σου,
κι όταν χαθώ, χάνεις κι εσύ την έννοιά σου.
Αν λείψω, σπίτι πια κι εσύ δε θάχεις,
όπου θερμά και κοντινά λόγια να σε καλωσορίζουν.
Κι από τα κουρασμένα πόδια σου χαμαί θα πέσουν
τα βελουδένια σάνταλα, αυτά που εγώ είμαι.
Ο μέγας σου μανδύας θα σ' αφήσει.
Το ανάβλεμμά σου, που θερμά
σα μαξιλάρι το 'παιρνε το μάγουλό μου,
θα ρθει και θα με ψάχνει για πολύ -
κι όταν ο ήλιος πια θα βασιλέψει
στην αγκαλιά θα γείρει που θ' απλώνουν κρύα λιθάρια.
Ω Θε μου, τι θα κάνεις; Πώς φοβάμαι.

ΑΠΟ ΤΟ «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΟΙΗΤΗ»

Φίλε Κύριε,

Εδώ και λίγες μέρες πήρα το γράμμα σας. Θέλω να σας ευχαριστήσω για τη μεγάλη και πολύτιμη, για μένα, εμπιστοσύνη που μου δείχνετε. Δε μπορώ όμως να κάνω τίποτα περισσότερο. Δε μπορώ να μπω στην τεχνική των στίχων σας: κάθε είδους κριτική βλέψη είναι κάτι τόσο ξένο από μένα...

Η κριτική είναι το χειρότερο μέσο για ν' αγγίξεις ένα έργο τέχνης: καταντάει πάντα σε πετυχημένες, λίγο ή πολύ, παρανοήσεις. Δε μπορούμε όλα να τα συλλάβουμε και να τα εκφράσουμε -όσο κι αν θέλουν πολλοί να μας πείσουν για το αντίθετο. Τα περισσότερα απ' όσα μάς συμβαίνουν δε μπορούμε να τα εκφράσουμε, ξετυλίγονται μέσα σε μια σφαίρα, που ποτέ καμιά λέξη δεν την καταπάτησε. Και απ' όλα πιο αδύνατο είναι να εκφράσουμε τα έργα της τέχνης, τις μυστηριακές αυτές υπάρξεις που η ζωή τους δε γνωρίζει τέλος, καθώς πορεύεται πλάι στη δική μας την περαστική, την πρόσκαιρη ζωή.

Πρέπει, έπειτα από τούτη την παρατήρηση, να προσθέσω ακόμα πως οι στίχοι σας δεν έχουν δική τους ατομική έκφραση, κι ωστόσο βρίσκω μέσα κει, δειλό κι αβλάστητο ακόμα, το έμβρυο μιας προσωπικότητας. Το 'νιωσα αυτό εντονότερα στο τελευταίο σας ποίημα: «Η ψυχή μου». Εκεί, κάτι δικό σας γυρεύει να βρει έκφραση και μορφή. Και μέσ' απ' τ' όμορφο ποίημά σας «Στο Leopardi» αναδίνεται μια κάποια συγγένεια μ' εκείνο τον Μεγάλο ερημίτη. Ωστόσο, τα ποιήματά σας δεν έχουν δική τους υπόσταση, δεν έχουν αυθυπαρξία —ούτε καν το ποίημα για το Leopardi. Το γράμμα σας, που τα συντρόφευε, δεν παρέλειψε να μου εξηγήσει μια κάποιαν ατέλειά τους, που την ένιωσα διαβάζοντάς τα, χωρίς όμως και να μπορώ να της δώσω ένα όνομα.

Ρωτάτε αν είναι καλοί οι σίχοι σας. Ρωτάτε εμένα. Ρωτήσατε, βέβαια, κι άλλους πριν. Τους στέλνετε στα περιοδικά. Τους συγκρίνετε μ' άλλα ποιήματα, αναστατώνόσαστε όταν κάποιοι αρχισυντάχτες σάς γυρνάνε πίσω τα ποιητικά σας δοκίμια. Από δω κι εμπρός (μια και μου επιτρέψατε να σας δίνω συμβουλές) σας παρακαλώ να τ' απαρνηθείτε όλ' αυτά. Η ματιά σας είναι γυρισμένη προς τα έξω· αυτό, προπάντων, δεν πρέπει να κάνετε τώρα πια. Κανένας δε μπορεί να σας συμβουλέψει ή να σας βοηθήσει, κανένας. Ένας μονάχα δρόμος υπάρχει: βυθιστείτε μέσα στον εαυτό σας, αναζητήστε την αιτία που σας αναγκάζει να γράφετε, δοκιμάστε αν οι ρίζες της φυτρώνουν απ' τις πιο βαθιές γωνιές τής καρδιάς σας. Εξομολογηθείτε στον εαυτό σας: Θα πεθαίνατε τάχα, αν σας απαγόρευαν να γράφετε; Τούτο, πρώτ' απ' όλα: αναρωτηθείτε, την πιο σιγηλή ώρα τής νύχτας σας: Πρέπει να γράφω; Σκαλίστε βαθιά μέσα σας, να βρείτε την απόκριση. Κι αν η απόκριση τούτη αντηχήσει καταφατικά, αν απέναντι στο βαθυσήμαντο τούτο ρώτημα μπορείτε να υψώσετε ένα στέρεο κι απλό Πρέπει, τότε πλάσετε τη ζωή σας σύμφωνα μ' αυτή την ανάγκη. Η ζωή σας, ακόμα και στην πιο αδιάφορη, την πιο άδειαν ώρα της, πρέπει να γίνει σημάδι και μάρτυρας αυτής της ορμής. Ζυγώστε, τότε, τη φύση. Πασχίστε, τότε, να πείτε, σα να 'σαστε ο πρώτος άνθρωπος πάνω στη γη, τι βλέπετε, τι ζείτε, τι αγαπάτε, τι χάνετε. Μη γράφετε ερωτικά τραγούδια. Αποφύγετε, πρώτ' απ' όλα, τούτα τα πολύ τρεχούμενα και συνηθισμένα θέματα: είναι τα πιο δύσκολα, κι ο ποιητής πρέπει να φτάσει σ' όλη την τρανή ωριμότητα τής δύναμής του για να μπορέσει να δώσει κάτι δικό του, εκεί όπου, σίγουρη και λαμπερή — κάποιες φορές — η παράδοση παρουσίασε τόσην αφθονία. Μακριά απ' τα μεγάλα γενικά θέματα, σκύψετε σ' εκείνα που σας προσφέρει η καθημερινότητα. Ιστορήστε τις θλίψεις και τους πόνους σας, τους φευγαλέους στοχασμούς σας, την πίστη σας σε κάποιαν ομορφιά — ιστορήστε τα όλα τούτα με βαθιά, γαλήνια, ταπεινή ειλικρίνεια, και

μεταχειριστείτε, για να εκφραστείτε, τα πράματα που σας περιτριγυρίζουν, τις εικόνες των ονείρων σας και τις πηγές των αναμνήσεών σας. Αν ίσως η καθημερινότητά σας σάς φαίνεται φτωχή, μην την καταφρονήσετε.

Καταφρονήστε τον ίδιο τον εαυτό σας, που δεν είναι αρκετά ποιητής και δε μπορεί να καλέσει κοντά του τα πλούτη της. Για το δημιουργό δεν υπάρχει φτώχεια, ούτε φτωχοί κι αδιάφοροι τόποι. Και μέσα σε φυλακή ακόμα αν ήσαστε κλεισμένος, κι οι τοίχοι της δεν αφήνανε τους ήχους τού κόσμου να φτάσουν ως εσάς —δε θα σας έμεναν, ωστόσο, αμόλευτα μέσα σας, τα παιδικά σας χρόνια, ο ακριβός, βασιλικός τούτος πλούτος, ο θησαυρός αυτός των αναμνήσεων; Γυρίστε κατά κει το νου σας. Πασχίστε ν' ανασύρετε, απ' το βυθό αυτών των περασμένων, τις βουλιαγμένες εντυπώσεις. Η προσωπικότητά σας θα δυναμωθεί, η μοναξιά σας δε θα 'ναι πια άδεια και θα σας γίνει ένα καταφύγιο ονείρου, όπου κανένας θόρυβος απ' έξω δε θα φτάνει. Κι αν από τούτη την επιστροφή στον εαυτό σας, από τούτη την καταβύθιση στον δικό σας κόσμο, σίχοι ξεπηδήσουν, δε θα σκεφτείτε να ρωτήσετε τους άλλους αν είναι καλοί σίχοι. Κι ούτε θ' αποζητήσετε να ενδιαφερθούν τα περιοδικά γι' αυτούς: οι σίχοι σας δε θα 'ναι, για σας, παρά ένα αγαπημένο φυσικό σας χάρισμα, ένα κομμάτι κι ένας φθόγγος απ' τη ζωή σας. Ένα έργο τέχνης είναι άξιο μόνο σαν ξεπηδάει από μian ανάγκη. Για να το κρίνεις, πρέπει να δεις ποια είναι η πηγή του. Γι' αυτό, φίλε Κύριε, δε μπορώ να σας δώσω παρά τούτη μόνο τη συμβουλή: βυθιστείτε στον εαυτό σας, ψάξτε στα βάθη, απ' όπου πηγάζει η ζωή σας. Εκεί θα βρείτε την απόκριση στο ρώτημα: πρέπει να δημιουργείτε; Δεχτείτε την, όπως θ' αντηχήσει, χωρίς να γυρέψετε το νόημά της. Ίσως βγει πως η Τέχνη σάς καλεί. Τότε, αγκαλιάστε αυτή τη μοίρα, κρατήστε την για πάντα απάνω σας, μ' όλο το βάρος και το μεγαλείο της, χωρίς ποτέ ν' αποζητήσετε καμιάν αμοιβή απ' έξω. Γιατί ο δημιουργός πρέπει να 'ναι ολόκληρος ένας κόσμος για τον εαυτό του, να βρίσκει τα πάντα στον εαυτό του και στη Φύση, που μαζί της είναι δεμένος.

Μπορεί όμως, έπειτ' απ' αυτή την «κάθοδο» μέσα στον εαυτό σας και στον εντός σας «ερημίτη», να πρέπει ν' απαρνηθείτε τη μοίρα τού ποιητή. (Φτάνει, όπως σας είπα, να νιώσει κανένας πως μπορεί να ζήσει και χωρίς να γράφει —κι ευθύς το γράψιμο του είναι απαγορευμένο.) Μα και τότε ακόμα, αυτή η αυτοσυγκέντρωση, που σας ζητώ, δε θα 'χει σταθεί μάταιη. Η ζωή σας θα βρει, δίχως άλλο, μέσα από κει, τους δικούς της δρόμους· κι εύχομαι, περισσότερο απ' όσο δύνονται τα λόγια μου να σας πουν, οι δρόμοι σας τούτοι να 'ναι άξιοι, πλατιοί κι ευτυχισμένοι.

Τί άλλο μπορώ να πω; Νομίζω πως τόνισα ό,τι έπρεπε. Κι ακόμα μια φορά, ένα θέλω να σας συμβουλέψω: ν' αναπτυχθείτε, γαλήνια και σοβαρά, σύμφωνα με το δικό σας νόμο. Θα συνταράζατε, όσο γίνεται πιο βίαια κι ολέθρια, την εξέλιξή σας, αν στρέφατε τη ματιά σας προς τα έξω κι αν προσμένατε απ' έξω απόκριση σε ρωτήματα, όπου μόνο το πιο βαθύ αίσθημά σας, στην πιο χαμηλόφωνη ώρα σας, μπορεί ίσως ν' αποκριθεί...

Μ' αφοσίωση και συμπάθεια

Ραϊνερ Μαρία Ρίλκε